

Regeringskansliet

Dnr: Ku2025/00320

Remissvar Publiken i fokus - reformer för ett starkare filmland SOU 2025-68

Sammanfattning

Region Dalarna avstyrker förslaget till nationella mål i sin föreslagna form då bland annat mål om utveckling och produktion av svensk film i olika delar av landet saknas. Genom att ta bort målet, försvinner en viktig nationell signal till regionerna som visar att deras talangutvecklings-verksamhet och regionala filmproduktion är betydelsefull i byggandet av ett starkare filmland.

Region Dalarna konstaterar att utredningen inte har föreslagit några framåtsyftande åtgärder för att stärka och utveckla det filmkulturella området. I syfte att upprätthålla rådande system yrkar Region Dalarna på att nuvarande filmkulturella mål för barn och unga behålls, att de filmkulturella bidragen kvarstår i förordningen samt att Filminstitutet även fortsatt har ett nationellt samordnings- och analysuppdrag för filmkulturell verksamhet, inklusive talangutveckling.

Region Dalarna ställer sig helt bakom och vill understryka vikten att utredningens samtliga förslag gällande ökad nationell finansiering till produktion genomförs i sin helhet, då offentliga finansieringen för filmen i Sverige per capita är mycket eftersatt i jämförelse med övriga EU.

Region Dalarna ställer sig även bakom alla utredningens förslag för biograferna, men vill understryka vikten att av att de genomförs i sin helhet och inte genom att enskilda förslag beviljas då detta skulle drabba framför allt de ideella biograferna negativt.

I syfte att synliggöra och understryka den viktiga infrastruktur för filmen som finns utanför storstadslänen har Region Dalarna föreslagit flera faktatillägg som breddar perspektivet och väger upp fokuset på storstadslänen i utredningens beskrivande texter.

Region Dalarna har berett detta remissvar tillsammans med det helägda bolaget Film i Dalarna AB.

Synpunkter

Region Dalarnas kommentarer och synpunkter följer samma disposition som betänkandet, med rubriker som hänvisar till utredningens avsnitt.

1.5 Förslag till förordning om statsbidrag till film

Region Dalarna yrkar på att förordningen kompletteras med en skrivelse som möjliggör bidrag till filmkulturell verksamhet och talangutveckling i region och kommun. Det är viktigt att en nationell aktör som Svenska Filminstitutet bidrar med påverkansmedel som stimulerar lokal och regional utveckling.

Det nuvarande stödet för filmkulturell verksamhet för barn och unga på Filminstitutet är ett viktigt bidrag som möjliggör för kommuner att samverka på bred front med flera parter t.ex. kulturskola, grundskola, organisationer, föreningar och region. Om stödet tas bort kan en konsekvens bli att färre kommuner kan starta i gång filmkulturell verksamhet för barn och unga vilket resulterar i att färre barn och unga lär sig att använda film som uttrycksmedel.

1.6 Förslag till förordning om produktionsincitament för film och serier

§ 9

Paragrafen beskriver hur fördelande myndighet ska gå till väga för att prioritera mellan ansökningar som uppfyller de grundläggande kraven enligt § 7-8 för att söka medel från den tilltänkta filmfonden. Enligt förslaget ska den produktion som har störst bidragsberättigade kostnader erbjudas bidrag först. Detta förutspås innebära att TV-serier får förtur då deras omkostnader är högre än en filmproduktion¹. Region Dalarna ställer sig därmed tveksam till varför biograferna ska bidra med en 10% avgift till filmfonden om den inte går till film som ska visas på biografen? Region Dalarna yrkar på att regelverket förtydligas.

¹ I samtal med tjänsteperson på Filminstitutet beskriver hen att branschen till stor del har tolkat förordningen som att serier som ofta har fler än tre avsnitt har större möjlighet att få stöd, och därmed kommer det inte utgå stöd till långfilm som inte har lika stora bidragsberättigade kostnader.

4.2.1 Produktionsledet

Fel SNI-kod anges på följande ställen:

- Sida 81, Not 7,
- Sida 82, Figur 4.3 figurtext,
- Sida 83, Figur 4.4 figurtext,
- Sida 84, Figur 4.5 figurtext

Det står: SNI-kod 50110

Det ska stå: SNI-kod 59110

4.2.3 Biografmarknaden

Utredningen föreslår ett nytt mål "att film visas i hela landet". Region Dalarna föreslår en omskrivning som förstärker landsbygdsbiografernas perspektiv i biografmarknadens beskrivning.

I avsnittet nämns olika driftformer och ägarförhållanden hos landets biografer. Antalet biografer hos de två största jättarna Filmstaden och Svenska Bio har ställts i kontrast till Folkets Bio, en mindre föreningsdriven biografkedja. Region Dalarna anser att siffrorna blir missvisande då de inte påvisar att de nationella visningsorganisationernas medlemsbiografer står för en majoritet gällande antalet biografer i landet.

Att påvisa antal biografer per angiven visningsorganisation gör att figur 4.8 sid 88 blir mer relevant. Folkets Hus och Parker med 148 medlemsbiografer står för 2% av andel av total biljettintäkter 2023 i förhållande till Filmstaden och Svenska Bios 72 biografer med 80% tillsammans av andelen totala biljettintäkter.

Sida 87, andra stycket

Det står:

Många av Sveriges mindre biografer drivs annars i föreningsform, ofta med hjälp av en större riksorganisation som ger stöd i form av förmedling och tjänster till sina medlemsbiografer. Riksorganisationer har ofta uppstått ur folkrörelser. Den ideella kulturföreningen Folkets Bio har 19 biografer i Sverige, och distribuerar många filmer som inte visas på mer kommersiella biografer. Andra exempel är Folkets Hus och Parker, Våra Gårdar och Bygdegårdarnas Riksförbund.

Region Dalarna föreslår:

Många av Sveriges mindre biografer drivs annars i föreningsform, ofta med hjälp av en större riksorganisation som ger stöd i form av förmedling och tjänster till sina medlemsbiografer. Riksorganisationerna har ofta uppstått ur folkrörelser. Den ideella kulturföreningen Folkets Bio har 20

biografer i Sverige och distribuerar många filmer som inte visas på kommersiella biografer. Andra exempel är Folkets Hus och Parker med 148 biografer, Våra Gårdar med 45 biografer och Bygdegårdarnas Riksförbund med 19 biografer.

5.2.7 Filmavet som organisationsfråga

Region Dalarna yrkar på att en fylligare bakgrundsbeskrivning av tillblivelsen av Filmarkivet i Grängesberg läggs till.

Sid 114, första stycket, rad 4

Det står: Mot bakgrund av förslag i en särskild statlig utredning om dokumentär-filmens kulturarv inrättades 2003 ett särskilt filmarkiv i Grängesberg med inriktning på film utanför biografrepertoaren.

Region Dalarna föreslår:

Mot bakgrund av förslag i en särskild statlig utredning om dokumentär-filmens kulturarv inrättades 2003 ett särskilt filmarkiv i Grängesberg med inriktning på film utanför biografrepertoaren. Lokaliseringen till Grängesberg motiverades regionalpolitiskt samt vikten av statlig närvaro på orten då gruvan lagts ner i början av 1990 talet.

I historiken kring Filmarkivet i Grängesberg utelämnas den väsentliga informationen att Kungliga biblioteket beslutat att flytta verksamheten 2027, vilket är ytterligare exempel på centralisering av filmområdet.

Sid 114, första stycket

Det står:

Denna överföring genomfördes också 2011.

Region Dalarna föreslår:

Denna överföring genomfördes också 2011. Mot den regionalpolitiska viljan beslutade Kungliga biblioteket år 2023 att integrera verksamheten i Grängesberg i den befintliga insamlings- och digitaliseringsverksamheten i Stockholm. Flytten är planerad till 2027.

6.6.2 och 6.6.3 Filmkulturell verksamhet

Region Dalarna yrkar på att dessa två avsnitt kompletteras för att bättre spegla dynamiken och infrastrukturen inom det filmkulturella fältet.

- Tydliggör innebörden av ordet filmpedagogik som utredningen väljer att avgränsa till enbart *film i skolan*.

- Synliggör det främjande filmpedagogiska arbetet som görs regionalt i syfte att stärka ungas kunskap om film, ofta i samverkan med kommuner, civilsamhälle m fl, exempelvis genom satsningar samt lång- och kortsiktiga projekt.
- I beskrivningen av den filmkulturella infrastrukturen saknas medie/AV-centralerna som sedan 1960-talet har uppdrag att förse skolan med film.

7.2.1 Regionala produktionscentrum

Det finns idag tre mindre regionala fonder i Sverige som stöttar långfilm med betydande belopp, varav två nämns som exempel i nuvarande text. Det skulle ge en korrektare lägesbild att alla tre omnämns.

S 159, stycke 3

Det står:

Till detta ska läggas mindre produktionsverksamhet i ytterligare några regioners regi. På Gotland finns till exempel den regionala filmfonden Gotlands Filmfond AB, som stödjer viss samproduktion av lång spelfilm och dramaserier. Ett annat exempel är Film Västernorrland som sedan 2022 har en regional filmfond som är med och samproducerar inte bara kort- och dokumentärfilmer utan även vissa långa spelfilmer och tv-serier (total produktionsbudget, ca 6 miljoner kr per år).

Region Dalarna föreslår:

Till detta ska läggas mindre produktionsverksamhet i ytterligare några regioners regi. På Gotland finns den regionala filmfonden Gotlands Filmfond AB, som stödjer viss samproduktion av lång spelfilm och dramaserier. Sedan 2022 har även Film i Dalarna (total produktionsbudget, ca 4,2 miljoner kr per år) samt Film Västernorrland (total produktionsbudget, ca 6 miljoner kr per år) regionala filmfonder som samproducerar inte bara kort- och dokumentärfilmer utan även vissa långa spelfilmer och tv-serier.”

8.2 Utbildningar

Universitet och högskolor

Region Dalarna anser att det är viktigt även i detta avsnitt att framhålla att det finns högskolor utanför storstadsområdena som erbjuder utbildning inom filmområdet.

S 172, första stycket, rad 2

Det står:

Många universitet och högskolor i Sverige erbjuder utbildningar där film och tv ingår men det finns bara två högskolor i Sverige som är specifikt inriktade på att utbilda konstnärliga upphovspersoner för film: HDK-Valand och Stockholms Konstnärliga Högskola (SKH).

Region Dalarna föreslår:

Många universitet och högskolor i Sverige erbjuder utbildningar där film och tv ingår som en central del men det är endast HDK-Valand, Stockholms Konstnärliga högskola och Högskolan Dalarna (Dalarnas Audiovisuella Akademi) som kvalificerat sig som medlemmar i det prestigefyllda nätverket Cilect - The International Association of Cinema, Audiovisual and Media Schools. Av alla lärosäten finns det bara två högskolor i Sverige som är specifikt inriktade på att utbilda konstnärliga upphovspersoner för film: HDK-Valand och Stockholms Konstnärliga Högskola (SKH).

9.1 Vad räknas till filmarvet

I redogörelsen av aktörer inom filmarvet tycker Region Dalarna att det är särskilt viktigt att framhålla exemplet Sätters Biografmuseum i Dalarna.

S 185, första stycket, rad 2.

Det står:

Arbetet måste bäras av centrala parter som Filminstitutet, Kungliga biblioteket (KB) och SVT, men bärs också upp av företag i film och tv-branschen samt oräkneliga museer, enskilda samlingar och andra civilsamhällesinitiativ runt om i landet.

Region Dalarna föreslår:

Arbetet måste bäras av centrala parter som Filminstitutet, Kungliga Biblioteket (KB) och SVT, men bärs också upp av företag i film och branschen samt oräkneliga museer, enskilda samlingar och andra civilsamhällesinitiativ runt om i landet. Ett exempel på det sistnämnda är Sätters Biografmuseum med inriktning mot film och TV, där lokala eldsjälar sedan 1994 byggt upp en omfattande samling med originalteknik, inredning och affischmaterial från svenska biografer. Museet erbjuder visningar, pedagogiska program och en levande inblick i filmens och biografens samhällsroll under 1900-talet. Denna typ av verksamhet stärker inte bara kulturarvet, utan skapar också långsiktig lokal förankring och engagemang kring film som konstform och kulturyttring.

10.2.5 Prioritera biograferna och publikarbetet

Utredningen missar att lyfta svensk films betydelse för landsbygdsbiograferna. Våra Gårdars tio i topplista för sålda biljetter åren 2017, 2018, 2019 samt 2022, 2023 och 2024 innehöll i snitt fem svenska filmer per år. Folkets Hus och Parker indikerar att de har liknande siffror. Detta påvisar att trots den svenska filmens låga marknadsandel så är den viktig och relevant för våra landsbygdsbiografer.

Sid 207, första stycket, rad 9

Det står:

Svensk film generellt har en relativt sett låg marknadsandel på biograf, och även om lokalt innehåll är påtagligt populärt på strömningstjänsterna har svensk film på de största plattformarna en liten andel av det totala utbudet.

Region Dalarna föreslår:

Svensk film har generellt en relativt låg marknadsandel på biograf, men har varit – och är fortsatt – viktig för landsbygdsbiografernas välmående. Statistik från Våra Gårdar visar att svensk film i genomsnitt utgjort fem av de tio mest sedda titlarna under åren 2015–2024 (exklusive pandemiperioden). Även om lokalt innehåll är populärt på strömningstjänsterna har svensk film en liten andel av det totala utbudet på de största plattformarna.

11 Reform för ett starkare filmland

Allmänt

Region Dalarna efterlyser konkreta förslag på satsningar som främjar talangutveckling bland unga, oetablerade eller nyskapande filmskapare. I regioner som Dalarna skulle det innebära att viktiga utvecklingsvägar skulle kunna tillskapas genom exempelvis utvecklandet av nationella program för talangutveckling där regionala filmverksamheter ges en aktiv roll. Detta skulle garantera att hela landet inkluderas i utvecklingen och stävja att ytterligare resurser endast koncentreras till storstadsregionerna. Ansvarsfördelningen mellan olika nivåer behöver klargöras för att tydliggöra rollfördelningen och säkerställa samordnad, långsiktig finansiering.

11.1 Tydligare nationella filmpolitiska mål

Region Dalarna avstyrker förslaget till nationella mål i sin föreslagna form då bland annat mål om utveckling och produktion av svensk film i olika delar av landet saknas. Genom att ta bort målet, försvinner en viktig nationell signal till regionerna som visar att deras talangutvecklingsverksamhet och regionala filmproduktion är betydelsefull i byggandet av ett starkare filmland.

Region Dalarna avstyrker även utredningens förslag att avskaffa det nuvarande filmpolitiska målet att "barn och unga har goda kunskaper om film och rörlig bild och ges möjligheter till eget skapande." Barn och unga ska även fortsättningsvis vara en prioriterad målgrupp i filmpolitiken och då ska detta signaleras även i de nationella målen. Som en kommentar på utredningens arbete anser Region Dalarna att det är en stor svaghet att barnkonventionen överhuvudtaget inte omnämns i betänkandet. Barnkonventionen är svensk lag sedan 1 januari 2020, vilket innebär att myndigheter och politiska beslutsfattare är skyldiga att ha barnets rättigheter i åtanke i all offentlig verksamhet, inklusive kultur och filmpolitik. Att stryka barn och unga i de filmpolitiska målen utan vidare analys om hur förändringen påverkar barns rätt till kultur riskerar att barnets bästa inte vägleder styrningen tillräckligt tydligt.

Region Dalarna förstår skälen till att utredningen föreslår att nuvarande filmpolitiska mål om jämställdhet och mångfald tas bort. Regionen vill emellertid framhålla vikten av att främjande insatser även fortsättningsvis behövs för att filmområdet ska utvecklas mot ökad jämställdhet och större mångfald.

Mål 4. Filmarvet bevaras och används

Region Dalarna yrkar på att *utveckling* ska ingå i målet.

Utredningen föreslår att det nu gällande filmmålet *Filmarvet bevaras, används och utvecklas* begränsas till att bara omfatta *bevarande* och *användning*. I kommittédirektiv 2024:10 gavs däremot utredningen explicit i uppdrag att "bl.a. analysera förutsättningarna för att främja ett levande filmarv som bevaras, används och *utvecklas*". Betänkandet varken diskuterar eller argumenterar för varför utvecklingsperspektivet stryks och därmed stympar målet på ett sätt som går emot övriga nationella mål som berör kulturarvet.²

Det finns ett intressant exempel på just utveckling på s 183 där utredningen skriver att arkiven har *aktiverats* i och med AI:s intåg i filmproduktionen. Detta är ett lysande exempel på just utvecklingspotentialen i framtidens användande av filmarvet.

Ett kulturarv, här filmarv, ska inte bara bevaras och användas utan måste även utvecklas för att bli relevant för varje ny generation. Att stympa målet på det viktiga ordet *utveckling* riskerar att frysa det och göra området "mossigt". Det bästa skydd som kan förlänas ett kulturarv är att allmänheten är medveten om dess existens och använder det aktivt. För att användas krävs insatser som hela tiden utvecklar arkivmaterialet genom att stötas och

² Kulturpolitiskt mål: Främja ett levande kulturarv som *bevaras, används och utvecklas*.

Kulturmiljömål: Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som *bevaras, används och utvecklas*.

blötas i vår samtids frågor och behov. Varje generation, så väl individen som kollektivet, behöver aktivt ställa sina frågor till det historiska materialet för att få perspektiv på samtidens gnagande och pockande samhällsfrågor.

11.2 Filminstitutets roll som nationellt organ

För att säkra fortsatt återväxt och bredd i svensk film föreslår Region Dalarna att Filminstitutet fortsatt har ett nationellt samordnings- och analysuppdrag för filmkulturell verksamhet, inklusive talangutveckling, i nära samverkan med regionala filmaktörer.

Filminstitutets spetskompetens inom det filmkulturella området är viktig för att uppnå vinsterna med en flernivåsamverkan där stat, region och kommun bidrar med resurser. Svenska filminstitutet har idag en paraply-funktion för Sveriges alla regioner vilket starkt bidrar till det filmkulturella områdets utveckling.

Utredningens förslag att begränsa Filminstitutets roll inom kultursamverkansmodellen väcker farhågor om att fungerande samarbeten och stödstrukturer, som idag spelar en avgörande roll för filmare i utveckling, riskerar att gå förlorade.

Korrekturfel på s. 227, stycke 1, rad 4. Det står: (28 §). Det ska stå: (27 §)

11.2 Konsulentsystemet

Region Dalarna föreslår att konsulentsystemet på Filminstitutet utvecklas med regional representation och ökad transparens, för att spegla olika produktionsförutsättningar och skapa en mer tillgänglig väg in i systemet.

11.4 Sänkt moms på biobiljetter och återinförda biografavgifter

Region Dalarna har genom Film i Dalarna AB haft samråd i frågan med länets biografer. Utifrån branschens positiva gensvar ställer sig Region Dalarna bakom momssänkningen samt biografavgiften för en filmfond. Biografpriserna mår bra av att sänkas utifrån ett publikperspektiv. Dock tror inte Region Dalarna att en momssänkning från 25% till 6% tillsammans med en filmavgift (10% brutto på biljettförsäljning) kommer att resultera i sänkta biljettpriser (i realitet en sänkning med 9%) hos biograferna i stort utan snarare förväntas en utjämning av biljettpriset där de stora aktörerna sänker priset och de mellanstora och mindre ligger kvar på nuvarande prissättning.

Länets föreningsdrivna biografer påverkas ej av en momssänkning samt föreslagen biografavgift och kommer således behålla nuvarande biljettpris. De mellanstora aktörerna indikerar att en momssänkning med föreslagen filmavgift ger möjligheten att bibehålla nuvarande biljettpriser i stället för att höja dem. De ser det som olyckligt att momssänkningen *förväntas* leda till sänkta biljettpriser då det leder till en negativ bild av de mellanstora biograferna som redan idag har relativt låga priser och inte har råd att sänka priserna ytterligare.

12.1 Ekonomiska konsekvenser

Region Dalarna yrkar för att befintlig filmkulturell stödstruktur blir kvar på Filminstitutet men om utredningens förslag trots det genomförs saknar Region Dalarna att kapitlet inte behandlar konsekvenserna då filmkulturella stöd avvecklas som anges i 6.6.1 för barn och ungdom (ca 3 miljoner kr per år) samt det mindre separata stöd för filmkulturell verksamhet för barn och unga på de nationella minoritets-språken (ca 200 000 kr per år). I linje med utredningens intention att filmkulturella stöd till kommun och regioner ska hanteras inom kultursamverkansmodellen och att filmkulturella frågor framöver ska omhändertas av Kulturrådet yrkar Region Dalarna på att ovan nämnda medel överförs dit tillsammans med de tjänster som handlägger ansökningarna.

Hans Johansson, ordförande, Kultur- och bildningsnämnden